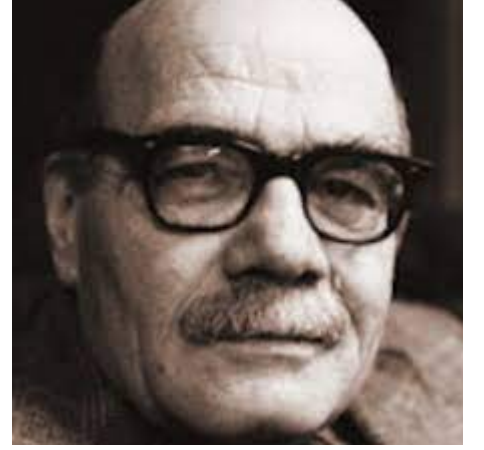

Ceyhun Atıf Kansu (1919-1978)

7 Aralık 1919'da İstanbul Bostancı'da dünyaya geldi. Babası uzun yıllar Erzurum milletvekili olarak Mecliste görev alan bir siyasetçi ve eğitimci Nafi Bey ve annesi Müfdade hanımdır. Nafi Atuf Kansu'nun Babası tabip mirlivâ Hacı Aziz Bey'dir, görevi nedeniyle Mekke'de 1890 yılında dünyaya gelen Nafi Atuf'un annesi Fulürya Hanım'dır. 28 Ekim 1949'da vefat eden Nafi Atuf Kansu'nun: Fenn-i Terbiye Tarihi (1916), Pedagoji Tarihi (1929), Türkiye Maarif Tarihi (1931-32). Türklerin Terbiyeye Hizmetleri (1934) adlarında eserleri bulunmaktadır Henüz bir buçuk yaşındayken annesinin ölümü üzerine Ankara'da bulunan babası Nafi beyin yanına gönderildi. İlkokulu Ankara Necatibey ilkokulunda (1932) tamamlayan Ceyhun Atuf Kansu, burada öğrenci iken ciddi bir rahatsızlık geçirir. Kemik veremi teşhisiyle hastaneye kaldırılır ve altı ay, acılar içerisinde yatağa mahkûm olur. Bu süre zarfında bir ilkokul öğrencisi olmasına rağmen sürekli okur. “..Necatibey okulunda, beşinci sınıfta iken ağır bir kemik veremine yakalandım. Altı ay kadar tüm bedenim alçılar içinde, yatağa bağlandım. Bol bol okudum bu yatak günlerinde, Abdullah Ziya'yı, Karagön metinlerini çok severdim. ”

Orta öğrenimine İstanbul'da İstiklal Lisesinde başlayan Ceyhun Atuf, yatılı bir öğrenci olarak öğrenimini sürdürür. Onun mücadeleciliğinin, ilk tohumları da bu döneme aittir. Birey olarak yeteneklerini keşfeder ve kendi gücünü bu yıllarda öğrenir.

“... Orta öğrenime İstanbul'da İstiklal Lisesi'nde başladım. Yatılıydım. Yaşamda kendi kendime kalmayı, kendime sığmayı orada öğrendim. İlk öyküm bu lisenin yıllığında çıkar: (Doktor-Ölüm). Ortaokul son sınıfında Ulusal Kurtuluş Savaşı, özellikle Sakarya Meydan Savaşı çok sardı beni. 1935 yılında, Ankara Gazi Lisesi'ne yatılı girdim. Gazi Lisesi'nde, arkadaşlarla bir dergi çıkardık: Filiz. Ozanlığımın filizleri de bu dergide yeşerir. Bahar Rüzgârı adlı ilk şiirim yayımlanır.”

Siyasal bilgilerle ilgili öğrenim yapmayı istese de 1938 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne girer. İkinci Dünya Savaşının başladığı bu yılların olumsuz şartlarında ulusçu bir coşkuyla yazdığı ilk şiirleri ve yazıları Gençlik, Yücel, Ülkü gibi dönemin önde gelen sanat dergilerinde yayınlanır. Tıp öğrencisi olduğu sırada dahi yazmaya devam etmiş, ulusçu kimliği bu dönemde belirginleşmeye başlamıştı. Lise yıllarında yeşeren Anadolu insanına duyduğu ilgi, yaşamının son dönemlerine kadar devam eden bir tutkuydu. Cumhuriyet'e ve Atatürk'e bağlı bir şair olarak tanınıyordu. Popülist yaklaşımlardan uzak, Atatürk'ü ve onun başarılarını halka anlatmaya çalışmıştı. Anadolu'da bir kasaba şehri olan Turhal'a kendi isteğiyle çocuk doktoru olarak atanması, Anadolu'ya olan bağlılığının bir yansıması ve sanatçı kimliğinin

şekillenmesinde önemli bir etken olmuştu. Hem şair hem de çocuk hekimi olarak çizdiği yaşam yolunda gösterişten uzak ve düzenli bir hayatı tercih etti. Hekimlik mesleği, insanları ve özellikle de çocukları daha yakından anlama fırsatı verirken; aydın kimliği, Atatürk'ü daha derinlemesine kavramasına olanak sağladı. Bu özel kombinasyon, onu aynı dönemde yaşayan birçok şairden ayrıcalıklı bir şekilde ayırt etmektedir.

Düşünce dünyasında, özellikle Yunus Emre gibi Anadolu'nun kültürüne ve manevi yaşamına büyük etkileri olan isimlerin izleri görülmektedir. Pir Sultan, Hacı Bektaş-ı Veli ve Köroğlu gibi adaleti savunan isimler, onun şiirlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Yanı sıra, Tevfik Fikret, Ziya Gökalp, Mehmet Akif ve Ömer Seyfettin gibi düşünürlerin de üzerinde etkisi olmuştur. Üniversite yıllarında Ahmet Muhip Dıranas ve Cahit Sıtkı Tarancı'ya hayranlık duymuş, sonradan Cahit Külebi'yi keşfetmişti.

Çocuk doktoru olarak Anadolu halkıyla iç içe olan ve bu süreçte onların güvenini ve sevgisini kazanmıştı. Atatürk ilkeleri arasında özellikle "Halkçılık" ilkesini benimsemiş ve yaşamının odak noktası haline getirmişti. Eserlerinde sık sık halk ve onun karşılaştığı sorunlardan bahsetmişti. Halkçılığı; toprak reformu, halkın eğitimi, demokratik yönetim ve endüstrinin gelişimi gibi konulara dayanmaktaydı. Halkı tanımamış bazı aydınların kendilerini halkçı olarak göstermesi, onu halkla iç içe yaşamaya itmişti. Çünkü halkı gerçekten anlamak, onları anlayarak ve onların deneyimlerinden öğrenerek mümkün olabilirdi.

O, evrensel bir bakış açısıyla, kişinin adı, kimliği veya dini ne olursa olsun haksızlığa uğrayan herkesin yanındaydı. Dünya kardeşliği ilkesine dayanarak, Latin Amerika ülkeleri ve Vietnam gibi mağdur durumda olan insanlara ve özellikle çocuklara duyduğu üzüntüyü paylaşmaktaydı. Edebiyat dünyasına hem düzyazı hem de şiir alanında eserler sunmuş genellikle şiirleriyle öne çıkmıştı. İlk şiir kitabı "Bir Çocuk Bahçesinde" (1941), çocukluğa duyulan özlem, anne sevgisi ve vatan sevgisi gibi temalara odaklanmaktadır. Tıp fakültesi öğrencisiyken yayımladığı "Bağbozumu Sofrası" (1944), çocukluk temasının yanı sıra yaşamın güzelliklerine vurgu yapmaktadır. Doğa, çocuklar ve vatan sevgisi gibi evrensel değerler bu eserde öne çıkar ve Kansu'nun şiirlerinde pozitif bir enerji yaymaktadır. Sonraki eseri olan "Çocuk Gemisi" (1946), mesnevi tarzında yazılmıştır ve burada toplumsal meselelere odaklanmaktadır. Toplumsal adalet, insan hakları ve eşitlik gibi önemli konulara duyduğu ilgiyi yansıtmaktadır.

Turhal Şeker Fabrikası'nda doktor olarak çalıştığı yıllarda, "Yanık Hava" (1951), "Haziran Defteri" (1955) ve "Yurdumdan" (1960) adlı eserleri yayımlanmıştı. "Yanık Hava," çocuklar ve Anadolu'nun bir araya geldiği bir eseri. "Haziran Defteri," hayal ile gerçek arasındaki çatışmaları yansıtan şiirlerden oluşmaktadır. "Yurdumdan" adlı şiir kitabı ise vatan sevgisi ve milli değerlerin yoğunlaştığı bir Anadolu övgüsüdür. Sonraki şiir kitaplarında, sosyal meselelere daha fazla vurgu yapılmaktadır. "Bağımsızlık Gülü" (1965) adlı eser, insanın gerçekçi bir tarzda tasvir edildiği ve düşüncelerin fiiliyata dönüştüğü, aynı zamanda Atatürk'ün vurgulandığı şiirlerden oluşmaktadır. Türk edebiyatında özel bir yere sahip olan "Sakarya Meydan Savaşı" (1970) ise Millî Mücadele yıllarının perde arkasını destansı bir anlatımla sunmaktadır. Son şiir kitabı "Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü" (1970), var olma mücadelesini başarıyla sürdüren bir milletin savaş sonrası yaşamını, kalkınmasını ve aşklarını egzotik bir bakış açısıyla ele almaktadır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında ortaya çıkan memleket edebiyatı geleneğini bağımsız bir şekilde sürdürmeyi tercih etmiş ve dönemin moda akımlarından uzak durmuştur. 1940'lı yıllarda yükselen Garip (Birinci Yeni) akımı ve 1950'lerde bu akıma karşı doğan İkinci Yeni hareketine karşı özellikle olumsuz bir tavır sergilememiş, hatta bazen bu akımlardan etkilenmiştir. Uzun şiirler kaleme almış ve öncelikle "Anadolu'nun yerel renklerini" yansıtmış, daha sonra ise "toplumsal gerçekçilere" katıldığı söylenmişse de, bu durum onun bağımsız bir sanatçı kimliği oluşturma yolundaki

kararlılığını zayıflatmamıştır. Sanat kariyeri, üç farklı döneme ayrılmaktadır; ilk dönem, 1938 - 1945 yılları arasındadır ve bu dönemde hece vezni ve Halk şiiri tarzında eserler vermiştir. İkinci dönem ise 1945 - 1950 yılları arasındadır. Bu dönemde yeni şiirin temellerini atmış ve kendine özgü bir tarz geliştirmiştir. Kendi oluşumuna katkı sağlayan beceriler kazanmıştır. Üçüncü dönem, 1950 yılından sonraki dönemdir. Bu dönemde Halk kaynaklarından beslenen, temiz ve içten bir Türkçe kullanımı ön plana çıkmıştır. 1941'den itibaren yayımladığı şiirlerinde Halk şiiri geleneğinden ilham alarak Anadolu'nun gerçeklerini modern bir tarzda ifade etmiştir. Şiirlerinde Halk edebiyatına ait motiflerin ve "Tahir ile Zühre, Ferhat ile Şirin, Kerem ile Aslı" gibi hikayelerin sıkça yer almıştır. Öyle ki şiirinin temel kaynağını halk şiiri olarak tarif etmiştir. Halk şiirine olan bu hassasiyeti, zaman zaman onu ünlü halk şairi Karacaoğlan'a yaklaştırmıştır. Onun için Halk şiiri, Türk insanının içten duygularını ve samimi ifadesini temsil etmektedir. "Eğin Türküsü" şiiri gibi eserlerinde türkü formuna ağırlık verir. Ona göre, türkülerini anlamak, insanı anlamakla eşdeğerdir çünkü türküler, insanlara vatanlarını ve sevgiyi anlatır. Türkü, halka mesaj iletmek için önemli bir araçtır. Anadolu'nun türkülerini anlamak ve sevmek, daha kardeşçe ve insanca bir dünya kurabileceğine olan inancın bir yansımasıdır. En önemli meselesi özgürlük anlayışıdır. Sanat, halkı anlatmalı ve şiir, halka güç vermelidir. Anadolu insanının yaşamını anlamak için "halkçı gibi değil, halk gibi katılmak" gerektiğine inanmıştır. Her aydın, halkı anlatma görevini bir misyon olarak kabul etmeli ve kalemini bu amaç doğrultusunda kullanmalıdır. Halk yaşamını ifade etmeyen bir yazı, yazarına utanç vermelidir.

Dadaloğlu, Dede Korkut, Yunus Emre ve Pir Sultan Abdal gibi büyük isimlerin etkisinde kalmış ve haksızlıklara asla katlanmamıştır. Politikaya ve siyasi bir kimliğe karşıdır, ancak her sanatçının şiirlerinde bir tür politika yürüttüğünü kabul eder. Sakarya Meydan Savaşı adlı eserinde politika ile şiiri iç içe geçirdiğini açıkça ifade eder ve her şairin kelimelerinde bir tür politika bulunmasını olumlu bir şekilde karşılar. Bu nedenle, kendisi de bir halk şairi olarak, insanların sorunlarını dile getirmeyi bir politika olarak benimsemiştir. Yeni şiir anlayışının sunduğu fırsatları kullanarak eserlerini Halk şiiri motifleriyle zenginleştirmiştir. Onun anlatımını canlandıran önemli unsurlardan biri, yaşanan gerçekliği şairane bir tavırla ifade etme çabasıdır. Evrensel bir perspektif arayan şair için "en büyük aç özgürlüktür".

Sevginin ve doğanın şairi olarak tanınmıştır. Şiirlerinde insanı doğayla iç içe bir şekilde ele almış ve şiirlerinin büyük bir bölümü doğa temasını işlemiştir. İnsanı tasvir ederken, doğaya ait nitelikleri kullanarak hem anlatımını zenginleştirmiş hem de sıcak ve samimi bir atmosfer yaratmıştır. Doğa, sadece süslemelerin veya betimlemelerin bir parçası değil, aynı zamanda şiirinin beslendiği temel bir kaynaktır. Doktorluktan, şairlikten ve yazarlıktan önce, idealist ve erdemli kişiliği, sevecen tutumu ve davranışlarıyla tanınmıştır. Kendisini bir halk şairi olarak kabul etmiş, kişisel duygusal şiirlerinde halk diline dayanmıştır. Erzurumlu İmdat ile Meksikalı Alvarez gibi karakterleri, bir çocuksu masumiyetle ele tutuşturarak, yürekten yüreğe dolaştırmıştır. Bu nedenle Kansu'nun şiirlerinin vazgeçilmez teması, onun "dünyanın çiçekleri" olarak gördüğü çocuklardır. İnsanın yaşamındaki evrensel yönleri incelemeye çalışırken, "çocuk" temasını da göz ardı etmez. Çünkü çocuk, sadece geleceğin büyükleri olmakla kalmaz, aynı zamanda korumasız ve yardıma muhtaç oluşuyla insan yaşamının tam ortasındadır. Çocuk temasını işlerken sosyal sorumluluk bilinciyle hareket ettiğini gösterir. Bu tür şiirlerde amaç, genç neslin eğitimi, çocukların iyi yetiştirilmesi ve bilinçli bir toplumun oluşturulmasıdır.

Etimesgut Şeker Fabrikasında çocuk doktorluğu görevinde iken 17 Mart 1978 tarihinde Ankara'da 59 yaşında kalp krizi sonucunda hayatını kaybetmiştir.

Hasan CİCİOĞLU

KAYNAKÇA

Enginün, İ., “Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri” **Türk Dili** (Türk Şiiri Özel Sayısı IV-Çağdaş Türk Şiiri), (Ocak Şubat 1992) ss. 481-482.

Erkal, M., **Ceyhun Atuf Kansu, Hayatı, Eserleri Ve Şiirlerinin Tema Bakımından İncelenmesi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1998.

Erişen, S., **Ceyhun Atuf Kansu için**, Ilgaz, No. Nisan 1978. s.199.

İşık, A., **Ceyhun Atuf Kansu'nun Eserlerinde Eğitim**, Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Antalya 2019.

İpekli, E., Ceyhun **Atuf Kansu`Nun “Sakarya Meydan Savaşı” Adlı Destanının Oyunlaştırılması**, Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskişehir 1997.

Kansu, C. A., **Haziran Defteri**, Varlık Yayınları İstanbul 1955.

Kansu, C. A., **Türkü Bilmek**, İmce, No. 6, 1 Ekim 1961.

Kansu, C. A., **Ben Papirüs**, Temmuz 1967.

Kansu, C. A., **Halk Kaynağı**. Ilgaz, No. 125, Şubat 1972.

Kansu, C. A., **Yaşantım Ilgaz**, No. 199, Nisan 1978a.

Kansu, C. A., **Ceyhun Atuf Kansu Yaşamını Anlatıyor**, Özgür İnsan, No. 54, Nisan 1978b.

Kansu, C. A., **Güneş Salkımı**, Bilgi Yayınevi, Ankara 1991a.

Kansu, C. A., **Bir Kasabadan Resimler**, Drl. Muzaffer Uyguner, Bilgi Yayınevi Ankara 1991b.

Kurdakul, Ş., **Çağdaş Türk Edebiyatı 3**, Evrensel Basım Yayın, İstanbul 1994.

Özdemir, E., **Sevginin ve doğanın ozanı**, (Nisan 1978). Ilgaz, No. 199.

Salihoğlu, M., **Ceyhun Atuf Kansu**, (Ocak 1976). Ilgaz, No. 172.

Yerdelen, D., **Ceyhun Atuf Kansu'nun Balım Kız Dalım Oğul adlı eserinin söz varlığı**, Yüksek lisans tezi, Kars: Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü 2019.

21/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ceyhun-atif-kansu-1919-1978/?pdf=6760> adresinden erişilmiştir